

SVOBODNA SLOVENIJA

Año (Leto) XIII. (8) .
No. (Štev.) 25

“ESLOVENIA LIBRE”

BUENOS AIRES,
23. JUNIJA (JUNIO) 1955

OB DESETLETNICI

Te dni zboruje v San Francisco Organizacija združenih narodov, da praznuje svojo prvo desetletnico. Na to slavnostno zborovanje so prišli delegati vseh članic (sedaj je v OZN zastopanih 60 držav) in glavni slavnostni govornik je bil sam predsednik ZDA general Eisenhower. Mnogo težkih kriz in nevarnih dogodkov je morala prebroditi OZN v svojem prvem desetletju in tako kakor so bile vse te težave premagane (prva kriza okoli umika sovjetskih okupacijskih čet iz Perzije, kriza na Koreji, kriza okoli Formoze), ne more sklepati z veliko upravičenostjo in vero, da je OZN močna mednarodna ustanova in da v vsej svetovni zgodovini ne najdemo mednarodnega foruma, ki bi bil mogel varovati svet pred katastrofo tako, kakor je to v teh prvih letih svojega obstoja dokazala OZN. Res je v njeni organizaciji še mnogo pomanjkljivosti (velike in pomembne države še niso njene članice, v azijskem konfliktu postaja OZN nevarno brez moči), toda v glavnem, zlasti pa ob krizi na Koreji, je bil podan dokaz, da listina, ki je bila pred desettimi leti podpisana v San Franciscu, uspešno opravlja svoje poslanstvo.

Toda v ta zadovoljiv jubilejni okvir se vrtajo težke sence negotovosti. Ko je predsednik Eisenhower govoril na slavnostni seji, je omenil, da je še cela vrsta držav, ki pravice, ki jih določa listina OZN, še ne morejo uživati. Pri tem je mislil na narode, ki živijo v komunističnih deželah. Glavna določba listine OZN, to je svobodna izbira režima, se v teh državah ne izpolnjuje. Pred nekaj leti pa je Dulles o listini, na kateri sloni vse delo OZN, omenil, da je dejansko že zastarala; ko so jo l. 1945 v San Franciscu podpisovali, še niso eksplozivno razsežnostjo je atomska energija spremenila meje in pojmovanje suverenosti, spremenila je temelje mednarodnemu sožitju, prestavila je razmerje sil v svetu tako, da je iz tega nastalo polno novih pravnih in socialnih problemov. Zato je general Eisenhower omenil v svoje govoru prav na tem zborovanju, da zre te dni vse svet v poletje s prav takimi nadami, kakor je zrl pred desettimi leti na listino OZN. Prihodnji mesec se namreč v Ženevi snidejo štirje predsedniki vlad, da bi z direktnimi pogajanji nadomestili tisto, kar je v listini in v delovanju OZN pomanjkljivo. Težava atomskega stoletja bodo morali začeti obravnavati izven okvira OZN.

Tisti, ki verujejo v lepo bodočnost OZN zlasti po teh razgovorih v Ženevi, menijo, da se bo iz teh razgovorov porodila naravna potreba za revizijo listine OZN. Ako bodo razgovori med državnimi voditelji pozitivni, tedaj bi bilo računati s tem, da bi bila prihodnje leto sklicana posebna konferenca OZN, ki bi v revidirano listino OZN vključila določbe za urejanje razmerja med tistimi, ki morajo svojo oboroženo moč naslanjati na porabo atomske energije. Toda o tej reviziji ustanovne listine OZN imajo tako v Washingtonu, kakor tudi v Moskvi svoje razore in predloge in ti so si tako nasproti, da je angleška vlada mnenja, da bi bilo zelo nevarno načeti debato o spremembi listine OZN. Debata bi se lahko tako zaostrela, da bi moglo to pomeniti konec OZN.

Med raznimi mnenji, ki spremljajo to slavnostno zasedanje v San Franciscu, pa se navaja poleg vsega še misel, da glavna hiba listine OZN ni v tem, da ni mogla sprejeti vase določb za naše atomsko stoletje, ampak je glavna ovira njenemu uspešnemu delu prav v ideološki razklanosti sveta na dvoje. Zahodni demokrati svet naslanja svoje pravno in idejno gledanje na temelje, ki še vedno slone v glavnem na krščanstvu, dočim se drugi del sveta, ki je pod komunizmom, temu pojmovanju vedno bolj oddaljuje. Dočim upajo demokracije v harmonično rast sveta v končno enakopravno skupnost vseh, pa stremi komunizem za tem, da svet enotno organizira, toda to tako, da ga podjarni za svojo ideologijo. Ta pa je prvemu in socialnemu pojmovanju zahodnega sveta popolnoma tuja. In ta konflikt razjeda listino OZN mnogo bolj kot pa bi ji mogle biti nevarne strahote stoletja atomske energije.

VOJAŠKI UPOR V BUENOS AIRESU

LETALSKI NAPAD NA ARGENTINSKO PRESTOLNICO

V četrtek 16. junija je pokrivala Bs. Aires tako gosta megla kot redkokdaj vse do poldne. Dopolodne so bili v vladni palači zbrani ministri pri predsedniku generalu Peronu, ker je bilo za popoldne napovedano, da bodo vojaška letala preletela katedralo v počastitev spomina generala San Martina in v pozdrav predsedniku generalu Peronu. Ob 12.40 je bilo čuti brnenje težkih letal. Dve letali Douglas DC3 sta zakrožila pred Majskim trgom pred vladno palačo in odvrli vsako po eno bombo, ki sta padli v neposredno bližino vladne palače. Povzročili sta prve žrtve. t. j. mrtve, ranjene in precejšnje razdejanje. Istočasno pa so deli uporniške mornariške pehote, ki so prispeli v bližino vladne palače, začeli isto obstreljevati. Ker pa je bila vlada o uporih poprej obveščena, je neposredno pred tem napadom zapustila vladno palačo. Predsednik general Peron se je podal z nekaterimi ministri in višjimi oficirji, katerim je bil na čelu vojni minister general Lucero, v palačo vojnega ministrstva.

Minister vojske prevzame poveljstvo nad vladi zvestimi četami

Takoj po izbruhu upora je min. za vojsko general Franklin Lucero osebno prevzel poveljstvo nad četami, ki so ostale vladi zveste. Med drugim so posadke na področju Velikega Bs. Airesa čobile ukaz, da morajo upornikom vzeti letališči Moron in Ezeizo, ki so ju uporniki zasedli že v jutranjih urah.

Od obstoječih radijskih postaj v Bs. Airesu so uporniki zasedli samo radijsko postajo Mitre ter so po njej oddajali svoj revolucionarni poziv na prebivalstvo. Vse ostale radijske postaje so odpravile poročila o položaju, ki jih je podpisoval predsednik general Peron. Vsa so zatrjevala, da je v notranjosti republike vse mirno, da sta vojska in letalstvo zvesta vladi, v Bs. Airesu da se je pa uprl en del mornariške pehote in del posadke v Punta del Indio. Po radu je govoril tudi namestnik glavnega tajnika CGT De Pietro. Delavec je pozival naj pridejo vsi na Majski trg braniti vladu. Res so jih dovažali s tovornimi avtomobili in velikimi omnibusji Fundación Eva Peron. Nekateri so vihteli v rokah železne drogeve, drugi pa tudi lesene gorjace. Vozniki velikih omnibusov so pa po prostrani krožni cesti General Paz delali barikade na ta način, da so dolga vozila postavljali čez cesto in jo tako napravili neprehodno.

Med tem časom so boji okoli vladne palače trajali naprej. Postajali so vedno hušji. Prvemu let. napadu so sledili vedno novi. Ocvržene bombe so povzročale veliko škodo ter zahtevale vedno več žrtev. Ena bomba je zadela v polno trilejbus s potniki. Na letalske napade upornikov je vojska odgovarjala s protiletalskimi topovi, s topovi je pa bruhal ogenj na ministrstvo za mornarico. Hudi so bili tudi poulični boji, v katerih so neprestano regljale strojnice.

Uporniki se vdajo

Ves čas bojev so na bojišče prihajala ambulantna vozila. Nanje so nalagali ranjence in jih razvažali v bolnišnice. Pobirali so tudi mrtlice. Ob 15.17 uri se je na ministrstvu za mornarico pojavila bela zastava. Glavnina upornikov se je vdala, manjša uporniška gnezda so se borila še naprej. Zadnji letalski napad je bil ob 17.40 uri. Uporniški letalci so vojsko in ljudi na ulicah obstreljevali tudi s strojnimi topovi. Za napade so uporabljali tudi moderna letala na reakcijski pogon. Z njimi so po začudenem uporu pobeignili v Uruguay. V vsem je odletelo tja 39 letal.

Vlada proglasi obsedno stanje

Po zadnjem let. napadu je državna rad. postaja napovedala, da bo kmalu govoril gral Peron. To se je zgodilo. General Peron je naglašal, da je vlada gospodar položaja, min. za mornarico, kjer je bil sedež upora, se je vdalo. Vojski se je zahvalil za izkazano zvestobo, zlasti še njenemu ministru generalu Luceru. Zanj je dejal, da ga pozna že od 15. leta in da je to velik mož. Naroč je pozival, naj ohrani mirno kri in naj se premaguje. Krivci bodo odgovarjali po zakonu.

Vlada je proglasila obsedno stanje za vso republiko. S tem je vojska prevzela skrb za vzdrževanje reda in miru na vsem državnem področju. V ta namen so vojski podrejene vse oborožene sile, tako tudi zvezna policija in orožništvo. Vsled obsednega stanja so suspendirane gotove ustavne svoboščine. Zveza z inozemstvom je bila prekinjena, nad Bs. Airesom pa prepovedano letanje letalom. Ta prepoved je bila pozneje razširjena na vse republiško področje. General Peron je očredil, da se bo pogreb žrtev izvršil na stroške Fundación Eva Peron.

Izgredi in požigi

Po končanem uporih je središče mesta nudilo sliko hudega razdejanja. Vladna palača je bila na več mestih močno poškodovana od zadetkov, prav tako druga poslopja. Po ulicah so ležali še nepobrani mrtličji, steklo, razbita posoda in ostale stvari iz izloženih oken raznih trgovin, ki so bile prizadete od bomb. Večini ljudi, ki jih je let. napad presenetil sredi mesta in se niso mogli vrniti domov, so hiteli po ulicah proti žel. postajam. Tedaj so nastopili kriminalni tipi. Kot navadno, so komaj čakali na tako priliko. Začeli so ropati in požigati. V tej sproščeni poltiranosti se niso ustavili niti pred svetostjo svetišč in narodnih svetinj. Tako je bilo v Bs. Airesu, pa tudi ponekod v notranjosti.

Vojska zastražila cerkve

V petek, 17. VI je Bs. Aires nudil sliko mesta, ki ga je zadela velika nesreča. Vse ulice so bile prazne. Večina cerkva je bilo zaprtih in tega dne v njih ni bilo maš. Ponoči je večino duhovščine pobrala policija in jo spravila na varno. Poveljnik zvezne policije je v oziru na razne govorice v tej zadevi izjavil, da je policija duhovščino spravila na varno zato, da jo zaščiti pred morebitnim napadom poulične sodrge. Da bi preprečila nove izgrede neodgovornih elementov je vojska postavila pred vse cerkve in kat. zavode močne straže vojakov, orožnikov in policije z brzostrelkami.

Delo je počivalo v vseh uradih in obratih. CGT je proglasila splošno stavko v vsej republiki. Jutranjiki so prišli že tudi poročilo, da je za novega ministra za mornarico imenovan kontraadmiral Luis Cornes, za podtajnika v tem ministru pa pomorski kapeta Alcio J. Ogora. Časopisje je tudi navajalo prve podatke o žrtvah in ranjenih. Tako so navajali, da je bilo ob letalskih napadih in v pouličnih bojih ubitih 156 ljudi, ranjenih pa 840 ljudi. Ti podatki pa seveda še niso končni, ker je žrtev gotovo še veliko več. Radijske postaje so pa že od zjutraj naprej napovedale, da bo popoldne govoril zopet general Peron. V govoru je ljudi znova pozival k miru. Omenil je tudi zločinke izgredovno zadržano upor. Dejal je, da jih vlada obžaluje in najodločneje obsoja. Povedal je, da so jih zagrešili komunistični elementi. V nad. izvajanjih je naglašal, da njegova vlada ni proti veri, hoče samo, da se uredi vprašanje odnosa med Cerkvijo in državo. Druženim, ki so mele žrtve pri uporih, izreka najgloblje sožalje, vojski pa zahvalo. Narodni kongres je tega dne odobril obsedno stanje v republiki.

General Lucero obsoja izgrede

Vojni minister general Franklin Lucero je podal izjavo za tisk. V njej je najodločneje obsodil komunistične izgrede prejšnjega večera, s katerimi so onečastili tudi s. etišča. Narod je opozoril na potrebo, da ohrani mir in red. Povdaril je, da se položaj povsod normalizira.

Vodje upora

V soboto, 18. VI je bil delovni dan. Kljub temu je delo počivalo skoro v vseh ohratih. Trgovine so pa bile odprte, prav tako trgi. Čeprav uradno še ni bilo objavljeno kdo so bili voditelji upora, je časopisje po dobljenih informacijah objavilo, da so upor pripravili in ga vodili prejšnji mornariški minister kontraadmiral Aribal Olivieri, kontraadmiral Samuel Torazo Galderon in viceadmiral Bejamn Gorgiulo. Slednji se je po neuspelem prevretu ustrelil, ostala dva sta pa v zaporu. Objavljeno je bilo tudi, da

En toda la República el Ejército honró a la Enseña patria y rindió homenaje a Belgrano

El Día de la Bandera, el lunes pasado, fué este año oportunidad propicia para que el Ejército rindiera, como lo hace siempre su homenaje a la enseña patria con diversos actos en todo el país. La ceremonia central del homenaje se cumplió en esta Capital, ante el monumento al general Belgrano, en la Plaza de Mayo, a las 11, en una ceremonia sencilla pero emotiva que fué prevenida por el comandante general del interior, general Emilio Forcher y contó con la asistencia del comandante de regiones militares, general Roberto Baldasarre, y numerosos jefes, oficiales superiores, suboficiales y soldados.

Desde primera hora una dotación de cadetes del Colegio Militar montó guardia de honor al pie del monumento, y a las 11, cuando se encontraban presentes delegaciones de las tres fuerzas armadas integradas por soldados, oficiales y jefes, se colocó una ofrenda floral que llevaba una cinta con la siguiente ins-

Po vsej republiki je vojska izkazala časti narodni zastavi in se poklonila spomenu Belgrana

V ponedeljek je bil dan posvečen narodni zastavi. Letošnji Dan zastave je dal vojski še posebno priliko, da izkaže časti, kot to vsako leto napravi, tega dne narodni zastavi z raznimi slavnostmi. Glavna slavnost je bila v prestolnici pred spomenikom generalu Belgranu na Majskem trgu ob enajsti uri dop. pod poveljstvom generala Emilija Forcherja. Navzoč je bil tudi poveljnik vojaških področij general Roberto J. Baldasarre ter še drugi poveljniki, višji častniki, podčastniki in vojaki.

Že v jutranjih urah je prišla pred spomenik častna straža gojercev vojaške akademije. Ob enajsti uri sta pred spomenik ustvaritelju argentinske narodne

zastave gralu Belgranu položila velik venec generala Forcher in Baldasarre z napisom "Argentinska vojska ustvaritelju narodne zastave", na znak trobentača so pa vsi navzoči počastili spomin na generala Belgrana z molkom. Občinstva pri tej slavnosti ni bilo, ker dostop na Majski trg še ni bil dovoljen.

Po odredbi poveljnika vojske generala José Dominga Molina so bile spominске slavnosti tudi po vseh vojaških ednicah v notranjosti republike. Povsod je vojska izkazala časti narodni zastavi ter se spominjala njega ustvaritelja.

Narodni zastavi sta na Dan zastave izkazali časti tudi vojaško letalstvo in mornarice.

ho upornike sočil Vrhovni svet argent. oboroženih sil.

General Peron je imel tega dne tretji govor po zadušenem uporih. In to na sestanku s tajniki sindikalnih organizacij. V njem je znova obsodil kom. izgrede. Povdarjal je tudi potrebo po ohranitvi miru. Ta dan so radijske postaje objavljale vsake pol ure sporočila zvezne policije glede zadržanja ljudi v nedeljo pri mašah, pri katerih naj ne bo nobenih govorov, po maši naj se pa ljudje takoj mirno razidejo in največ po dva skupaj. Žalno opravilo za žrtve po vseh cerkvah

Za nedeljo so cerkvene oblasti odredile, naj bodo po vseh kat. cerkvah ob 10. uri maše za žrtve upora z žalnimi opravilom "Reši me". To se je zgodilo. Po vseh cerkvah so bile to nedeljo maše kot navadno, ker so se duhovniki med tem že vrnili na svoja mesta, vojska pa je, kot omenjeno, močno zastražila vsa svetišča. Tega dne pop. je bil sklican na izredno zasedanje Narodni kongres. Sprejel je več zak. osnutkov. Tako popobilastilo vladi za izvajanja osebnih sprememb v kadru oboroženih sil za dobo 2 let ter zak. osnutek s katerim se nadzorstvo nad cerkvenimi organizacijam. in zavodi z zun. min. prenese na m.n. za notranje zadeve in pravosodje.

Časopisje je tega dne tudi objavilo poročilo, da se je policijskim organom v Olivosu posrečilo aretirati 21 letnega argent. državljana Enrique Carusa, za katerega je ugotovljeno, da je eden od požigalcev župne cerkve v Olivosu. Ko ga je policija hotela aretirati je zbežal, med tem so pa neznaneci začeli streljati na policijo. Caruso se je na begu dotaknil žice z visoko napetostjo in izgubil zavest. V bolnišnici so mu jo vrnili in tu je tudi povečal svoje pravo ime in stanovanje. V njem so našli veliko kom. materiala in kom. priročnik za organiziranje nemirov in izgredov. Policija je zapolnila tudi Carusovo komunistično člansko izkaznico. V sobi je bila tudi posoda z gorilnim materialom, pa tudi na obleki so bili sledovi s požiga cerkve.

Položaj vedno bolj normalen

Po zadnjem uporih se je delo obnovilo pravzaprav šele v ponedeljek zjutraj. Bs. Aires je nudil normalno sliko delovnega dne. Tega dne so začeli obravnavati tudi letalski promet z inozemstvom. Vejno

ministrstvo je tega dne izdalo komuničnega poveljnika vseh oboroženih sil za zadužen upor, vojnega ministra generala Lucera. V njem vojni minister naglašal, da se položaj po vsej republiki vedno bolj normalizira, kar je pripisati tudi okolnosti, da je ljudstvo povsod striktno izpolnjevalo izdane odredbe za čuvanje in ohranitev reda in miru. Poročilo tudi navaja, da so argentinski letalci iz Uruguaya tega dne pripeljali nazaj v Argentino 18 vojaških letal. Z njimi se je vrnilo tudi 14 podčastnikov, ki so izjavili, da so se upora udeležili prisiljeni. Raznih vznemirljivih govoric o nekih nesoglasjih v vojski ter o nesoglasju med vojsko in vlado, pa sporočila navaja, da se jih sploh ne splača komentirati, ker ne odgovarjajo resnici.

V ponedeljek je buenosaireški jutranjik Clarin tudi objavil poročilo, da so zgodovinske trofeje, ki so bile shranjene v baziliki sv. Dominika, ob požgu te cerkve prejšnji četrtek, rešili gasilci ter so sedaj varno spravljene na policiji.

Nadaljnjo normalizacijo položaja potrjuje tudi sporočilo vojnega ministrstva, ki je bilo izdano v torek. Iz njega je razvidno, da se oddelki vojske že vračajo v svoje vojašnice. V sporočilu je pa tudi poziv vsem ki so se na dan upora polastili kakršnegakoli orožja, da ga mogajo do 23. t. m. oddati vojaškim oblastem.

ŠVICA: Komisija za mednarodno pravo pri ZN je določila, da je smatrati za mednarodna morja vse vodovje, ki se nahaja izven pasu 20 km od obale katere koli kontinenta. Menijo, da do določba komisije postala mednarodno veljavna, izrekla pa jo je zaradi nedavnih prepisov o teritorialnih morjih v zvezi s kitovlom Onasovih ladij, ki so prišle v konflikt s Perujem.

PORAVALNJE NAROČNINO TEDNIKA "SVOBODNA SLOVENIJA"

Za leto 1955: Pri enkratnem plačilu \$80.— Pri plačevanju v obrokih \$43.— za pol leta in \$23.— za četrt leta. Pripeljajte protovoljno za tiskovni sklad. Naročnino plačajte na Victor Martinez 50, Bs. Aires, ali pa po pošti (giro postal). Ne odlašajte s plačilom!

Ivan Pregelj:

Moj svet in moj čas

Zopet nova slovenska knjiga! Pridužuje se vsem prejšnjim, zadnja leta izven slovenske domovine izdanim. Človek jih gleda in se čudi: lepa vrsta jih je že. In ne le to: že na zunaj so prikupne, lepe, toplota in domačnost veje iz njih, da si jih poželiš. To so knjige, kakor si se jih razveselil doma in jh poln pričakovanja jemal v roke. Zato moramo biti po pravici veseli in hvaležni našim založbam, da skrbijo tudi za zunanjo lepoto naših v tujini izdanih knjig, ki se uvrščajo v vrsto z vsemi onimi, ki smo jih izdajali nekoč, pa jih tudi danes, doma. Človek jo ponosno pokaže sosedu, med katerimi živi, pa tudi vesel jo položi na knjižno policu med ostalo kulturno bogastvo...

Na platnicah strmim v podobo Preglja — na sprehodu s palico in šopkom rož v rokah, s klobukom postrani in nahrbtnikom. Na misel mi prihajajo začetne besede iz Sprehodov: "Hodim rad, hodim še v pesmi in povesti in če bom kdaj pisal spomine, bom naslovil eno poglavje — Pogovori s palico..."

Toda Pregelj teh spominov ni nikoli napisal; pravim, nikoli, da bi bil izrečno izdajal stvar za stvarjo in nizal poglavje za poglavjem. Mogoče je to stari okosteneli način slovesa tistih ljudi, ki vse svoje življenje niso izdali iz sebe ničesar, kar bi se bilo dotaknilo njihovega najintimnejšega bivanja, zato na stara leta hitijo z izpovedovanjem, da bi sledovi za njihovo hojo po tej zemlji osiali čim bolj vidni in zanimivi. So pa drugi, katerim so vsa dela izvirala iz srca, katerega so izdajala dovolj značilnih, bistvenih potez njih samih, da jim moreš obraz in hojo spoznati iz njih. Tak je bil tudi Ivan Pregelj. Pričujoča knjiga vsebuje tista značilna dela in tudi odlomke, ki jih je Pregelj pisal skozi svojih trideset delovnih let in tukaj zbrana izdajajo popolnega človeka, ustvarjalca lepote in trajnih umetniških vrednosti...

Dr. T. Debeljak, ki je dela izbral, jih je uredil tako, da raste Pregljev lik pred nami od prvih pa do zanjih bogatih dni. Od rojstva pa do trenutka, ko je odložil svoje pero, ga spremljamo. Poglavja nosijo naslove: tolminska in goriska leta, kjer pisatelj riše svoje domače tolminsko okolje in ljudi, ki so vplivali na njegovo telesno in duševno rast. Potem nam ga pokaže v visokošolskih letih na Dunaju. Nato mu sledimo v Primorskih letih, ko je bil profesor v Gorici, Parizu in Idriji; nato ga spremljamo v Prešernovem Kranju, značilnem po roženkravtu in rožmarinu in ki so obenem bila njemu najplodnejša in najzrelejša leta. Končno je še doba njegovega delovanja v sreču Slovenije — v Ljubljani, kjer je dočkal tudi svojo pokojnino. To je le prerez velikega dela moža, ki se je svojega umetniškega poklica resno zavedal in si tudi nadel odgovornost za svoje delo.

Moj svet in moj čas — naslov, katerega je izbral in lastnoročno napisal avtor sam, je dopolnilo njegovim desetim zvezkom, izdanim pred 20 leti doma: organsko dopolnilo, ker po vseh velikih delih, ki jih je napisal, in tem zvezku najbolj spoznamo čas in svet, v katerem je hodil in deloval pisatelj in to po njegovi lastni besedi. Gotovo je to popolnejša in jasnejša slika, kakor bi jo mogel podati katerikoli literarni zgodovinar.

Urednik knjige je dolga leta zbiral in izpopolnjeval gradivo in ga že skoraj pripravil v času pred desetimi leti, ko smo se potem umaknili iz domovine. Tedaj je bila ta knjiga zamišljena kot dar šestdesetletnemu Preglju. Pa je z gradivom rajžal čez Ljubelj na tuje in jo sedaj Slovenci iz tujine poklanjajo velikemu sinu slovenske matere za njegovo sedemdesetletnico v hvaležno zahvalo za neizmerno delo, ki ga je opravil za hram slovenske umetnosti. To v času, ko se uradna slovenska oblast doma ne spomni njegovega jubileja.

Obsirno študijo, celih 60 strani drobnega tiska, je napisal dr. T. Debeljak o Preglju. Poleg ogromnega biografskega gradiva, je razčlenil tudi Pregljevo literarno rast in njegov čas s strujami in tokovi. Označil in analiziral je glavna njegova dela in tako prvi v večji zaokroženi študiji določil Preglju mesto, ki mu kot največjemu katoliškemu pisatelju gre v naši literaturi. Debeljak je opravil veliko delo, za katero ga moramo v resnici pohvaliti in mu biti hvaležni, kajti terjalo je od njega ne le časa in zamudnega brskanja po listih in revijah, ampak tudi samostojnega vrednotenja vsakega pisanja posebej. Kos mu je bil le on, ki je ne le široko razgledan, ampak je tudi strokovnjak na tem področju.

V knjigi je več faksimilov Pregljevih

Spomenica predsedniku italijanske vlade

V našem listu smo poročali podrobno o nečloveškem postopanju italijanskih oblasti z novimi begunci, ki so prihajali iz Jugoslavije na italijansko državno področje ter tam prosili za zaščito. Objavili smo tudi korake, ki jih je za zaščito nesrečnih beguncev iz Jugoslavije podzel tako predsednik SLS, dr. Miha Krek kakor tudi delegacija te stranke na kongresu Krščansko-demokratske zveze za Srednjo Evropo v New Yorku.

Za zaščito novih beguncev iz Jugoslavije so politični predstavniki slovenskih, hrvatskih in srbskih političnih strank sestavili tudi skupno spomenico ter jo poslali predsedniku italijanske vlade Mariu Scelbi. Spomenica se glasi:

Washington, 1. aprila 1955.

Gospod predsednik,

Po naših informacijah italijanske oblasti na podlagi sporazuma, ki je bil, kot izgleda, sklenjen nedavno v Vidmu s Titovo vlado, nasilno vračajo jugoslovanske državljane, ki so prosili za zaščito v Italiji na begu iz diktature v svoji državi. Te informacije so nam bile potrjene s seznamom nasilno vrnjenih oseb.

Gospod predsednik, bilo bi odveč, da bi Vam podrobno navajali kakšnemu

mučenju in smrtnim nevarnostim bodo izpostavljene te osebe, ker se titov komunizem, kot Vam je znano, v svojem brutalnem nasilju prav nič ne razlikuje od ostalih komunističnih režimov. Zaradi tega apeliramo na Vaša človekoljubna čustva, da izdate navodila italijanskim oblastem, da bi prenehale s to surovo prakso, ki je tako nasprotna liberalnim tradicijam demokratske Italije.

S svoje strani Vas lahko, gospod predsednik, zagotovimo, da bomo v sodelovanju z mednarodnimi organizacijami storili vse, da bodo ti nesrečni naši sorojaki, ki so pribežali v Italijo, odšli dalje v prekomorske države.

Blagovolite sprejeti, gospod predsednik zagotovilo o našem odličnem spoštovanju.

Dr. Vladko Maček, predsednik Hrvatske seljačke stranke in predsednik Hrvatske narodnega zastopstva, Dr. Miha Krek, predsednik Slovenske ljudske stranke in Narodnega odbora za Slovenijo, Konstantin Fotić, predsednik Srbskega narodnega odbora, Dr. Milan Gavrilović, predsednik Srbske zemljoradniške stranke.

OBČNI ZBOR LIGE

Liga kat. slov. Amerikancev v Sev. Ameriki, ki je bila doslej samo slov. dobrodelno narodno gibanje, včlanjeno v NCWC, se je na zadnjem občnem zboru v Clevelandu spremenila v društvo s pravili. Občni zbor je v vseh podrobnostih pripravil dr. Miha Krek, vodil ga je pa glavni predsednik Msgr. Oman. Poročilo o delovanju Ligne centrale sta podala Ivan Avsenek in dr. Joža Basaj, blagajniško poročilo je za občni zbor pripravil glavni blagajnik Matt Intihar, dr. M. Krek je pa poročal o novih pravih ter o korakih, ki jih je Liga podzela, da italijanske oblasti ne bi več vračale beguncev iz Italije v Jugoslavijo. Povedal je tudi, da je Liga vložila prošnjo za več kot en tisoč slov. beguncev, da bi prišli po novem begunskem zakonu v to državo. Anton Grdina st. je za tem v iskrenih besedah povdarjal veliko potrebo požrtvovalnega podpiranja Lige kot najlepši izraz kat. in narodnega čustvoenja. Ob tej priliki je Ligi daroval 500 dol. Ker je g. Grdina pravitse dni slavil 81 letnico rojstva, so mu vsi navzoči topló čestitali k visokemu življenskem jubileju. Predsednik Lige Msgr. Oman se je pa takoj priglasił za dosmrtnega člana Lige s prispevkom 50 dol.

V novi odbor Lige so bili izvoljeni: Skof dr. Rožman kot pokrovitelj, Anton Grdina, častni predsednik, Msgr. John Oman, glavni predsednik, Msgr. Matija Butala, predsednik nadz. odbora, kot podpredsedniki pa: Rev. Aleksander Urankar, Mary Hochevar, Cleveland, John Germ, Pueblo, Jože Zalar, Joliet in Jože Nemanich. Glavni tajnik je dr. Joža Basaj, Rev. Jože Godina pa drugi tajnik. Glavni blagajnik je ostal še naprej Matt F. Intihar, drugi blagajnik pa je Ivan Avsenek.

V izvršnem odboru so poleg gl. predsednika, tajnikov in blagajnikov še Dr. Miha Krek, Janez Arnez, Anton Babnik, Valentin Kalan, Valentin Pavlič in Peter Remeč.

V odbor za tisk so bili izvoljeni: Karel Mauser, kot predsednik, Mary Debevec, Ivan Račić in Rev. Bazilij Valentin pa kot člani.

lastnoročnih pisanj, poleg teh pa vrsta lepo reproduciranih fotografij, ki ponazorjejo njega, ljudi in kraje, kjer je deloval in živel. Te slike dajejo svojsko bogatost knjigi, skoraj da razkošnost. Če pridamo še lep papir, čeden tisk, je knjiga prav notranje razkošna, prelepa vezava in oprema ji daje pa več kot le okusnost — morda zlahket okvir dragoceni vsebini.

Lepo opremo je dala knjigi akad. slikarica Bara Remčeva, izdala pa jo je Slovenska kulturna akcija v Buenos Airesu z letnico 1954. Obsega 344 strani velikega formata. Dve značilnosti povzdigujeja te njeno ceno: faksimile notranje naslovne strani in uvoda po avtorjevi lastnoročni pisavi ter uvodna slika Preglja, katero je naslikal njegov sin Marij.

Naj bi ta knjiga, katero je Slov. kult. akcija izdala sicer z nedvomno veliko žrtvijo, pa tudi z nič manjšo ljubeznijo in zavestjo do Pregljeve umetnosti, — znova približala in poživila ljubezen naših slovenskih bralcev tudi do vseh drugih Pregljevih knjig, obenem pa tudi za neizmerno duhovno bogastvo ostalih slovenskih umetnikov, katerih knjige jih čakajo po naših knjižnicah. — jkc.

Veliko romanje slov. izseljencev v Franciji k Brezjanski Mariji v Habsterdicku

Na binokošni ponedeljek so se slov. izseljenci iz vse vzhodne Francije v velikem številu zbrali pri Brezjanski Materi božji v Habsterdicku. Zastopane so bile vse kolonije iz Moselle, iz Aumetz, Tucuegnioux, Giramonda, Knutzanza in Allegranza. Številni izseljenci so pa prišli s lastnimi vozili tudi iz Nancyja, Morhanza in zlasti iz St. Dizierja.

Letošnje romanje je znova pokazalo ljubezen in zvestobo slov. izseljencev do Marije, pokazalo pa tudi, da se zaveldajo, da nebeško Mater kličemo tudi "Zdravje bolnikov". Zato so pripeljali k Mariji svoje bolnike, pri čemer so tisti, ki imajo avtomobile pokazali mnogo požrtvovalnosti in krščanske ljubezni in dolgoletno delo v rudnikih naložilo težko breme.

Romarske pobožnosti so se začele ob pol enajstih dop. s slovesno mašo, ki jo je imel g. Msgr. Valentin Zupančič iz Liévina. Med njo je krasno prepeval slovenski cerkveni pevski zbor "Slomšek" iz Merlebacha, ki pod spretnim vodstvom dirigenta g. Šinkovec vedno znova dokazuje požrtvovalnost naših delavcev iz Merlebacha in njihovo ljubezen do slovenske pesmi. Med mašo je imel pridigo rektor iz Pariza g. Nace Čretnik. V njej je poudarjal pomen prihoda sv. Duha za prvo Cerkev in za nas. Tej maši je sledila druga. Daroval jo je g. Nace Čretnik, med njo je pa vsa cerkev prepevala slov. ljudske Marijine pesmi.

V opoldanskem odmoru so romarji seveda poskrbeli, da so se tudi telesno pokrepčali, pri čemer so tamošnji Slovenci pokazali, da gostoljubnost med nami tudi v tujini še ni mrtva.

Popoldanska pobožnost se je začela ob dveh s pridigo g. Msgr. V. Zupančiča. V njej je pokazal zakaj se zatekamo k Mariji. Sledile so pete litanije. Imel jih je ob asistenci gg. Čretnika in Zupančiča slov. župnik v Merlebachu g. Stanko Grimos. Tudi tokrat je ljudsko petje med litanijami, ki ga je vodil g. Šinkovec, zapustilo nepozabnih vtis. Sledila je slovesna posvetitev brezmadežnemu Srcu Marijinemu. Isto posvetitev so Slovenci v Parizu opravili 22. maja, v Liévínu 28. maja, v Salauminesu 5. junija in v Bruayju 12. junija. Posvetilno listino so v imenu vseh Slovencev v Franciji podpisali slov. dušni pastirji ter jo poslali škofu g. dr. Rožmanu v Sev. Ameriko, da jo bo dne 3. julija ob posvetitvi slovenskega naroda Marijinemu Srcu položil na oltar na ameriških Brezjah v Lermontu.

Z blagoslovom je bila lepa romarska pobožnost zaključena, nakar so se romarji razšli s sklepom, da se drugo leto zopet zberejo pri Mariji. Romarji iz Meurthe-et-Moselle so se pa v tih avtobusih podali še na lepo izletno točko Varsberg pri Creutzwaldu, kjer so si ogledali ostanke ostarega gradu, ki je sedaj preurejen v gostilno.

Slov. izseljenec v Franciji.

Vodilni "rokovodilci" — vodilni sleparji

Radio Beograd je objavil nekoliko primerov gospodarskega kriminala. Posebno je podčrtal nepotrebna "uradna" potovanja in inozemstvo in se obregnil ob stroške za reprezentanco. Iz radijskega prenosa navajamo sledeče značilne triptve:

V zadnjem času zbujajo neki pojavi potrebo skrb. Višina izdatkov, posebno za uradna potovanja v inozemstvo, ni v skladu s prometom in dejanskimi po-

trebami gospodarskih organizacij. Dostati moramo, da se ta potovanja vršijo največkrat brez odobritve upravnih odborov, da imajo glavno besedo pri tem direktorji in da zavisi največkrat od njih, kdo bo potoval in po kakšnem poslu. Kakšne so posledice? Te so jasne! Za primer jih navajamo samo nekaj:

Prvi primer. Po direktorjevem nalogu je potoval uradnik nekega uvoznega podjetja v inozemstvo, "da bi obdelal in preiskal inozemska tržišča", kar je že pred njim storila "posebna delegacija zvezne trgovske zbornice". Ta uradnik je bil na potovanju 68 dni in je potrošil 926.000 dinarjev. V inozemstvu je napravil zaključek za dobavo ene tone lopat, štedilnikov in pil v vrednosti en tisoč dolarjev.

Drugi primer. V desetih mesecih lanskega leta je potoval direktor nekega podjetja osemkrat, a njegov uradnik dvanaštkrat v inozemstvo. Potni stroški so znašali 1.704.000 dinarjev. Upravni odbor potovanj ni odobril.

Tretji primer. Neki direktor je potoval v Pariz z vlakom, a njegov sofer je šel za njim s praznim avtomobilom. S formalno pravnega stališča je vse v redu. Direktor ima pravico potovati z vlakom, v spalnem vagonu, ali z avtomobilom. Upravni odbor je to odobril. Toda vprašanje je, ali je bilo to potrebno. Ali je bilo prav, da se je tako razsopal denar?

Posebno poglavje so stroški za reprezentanco. Navajamo samo en primer izmed mnogih. Devetnajst zunanje trgovskih podjetij v Beogradu je potrošilo v 10 mesecih lanskega leta za reprezentanco 14 in pol milijona dinarjev. V kakšne svrhe je šel ta denar? Evo: 7.700.000 na pogostitev tujcev, 700.000 na pogostitev domačih prijateljev in 5.115.000 za notranjo reprezentanco v podjetjih, za kavo, žganje, cigarete in podobne dobrine. Mislimo, da teh podatkov ni treba še posebej pojasnjevati.

(Pregled).

PORABIL NA TUJEM 400.000 DIN IN SE VRNIL — PRAZHNI ROK

Na letnem sestanku Zveze komunistov III. rajona v Osejku je tajnik rajonskega odbora Pero Kovač pokazal na pojav razsipanja družbene imovine in navedel nekoliko primerov nepotrebnih potovanj v inozemstvo. Tako so direktor in tehnični vodja osješke "Lanare" ter en ekonomist potovali v inozemstvo ter potrošili 400.000 din, vrnili so se pa praznih rok, ker so ugotovili, da nimajo finančnih sredstev, da bi kaj kupili. Mnogo ljudi je tudi potovalo na dunajski velesejem, a stroške potovanja so morala nositi podjetja. (Pregled)

Naročnina za leto 1954 je znašala: Pri enkratnem plačilu \$ 70.— Pri plačevanju v obrokih \$ 38.— za pol leta in \$ 20.— za četrt leta. Vsak naj prispeva vsaj 10.— pesov za tiskovni sklad zaradi zvišanja tiskarskih stroškov.

Naročnino plačajte na Victor Martinež 50, Bs. Aires, ali pa po pošti (giro postal). Ne odlašajte s plačilom!

IZ TEDNA V TEDEN

USA: Adenauer in Eisenhower sta uspešno zaključila konferenco o splošnih svetovnih problemih in posebej o vprašanju stališča Zah. Nemčije glede sovjetskega vabila Adenauerju na obisk v Moskvo. Po razgovorih je bilo izdano uradno poročilo, v katerem se oba državnik strinjata, da mora priti do združitve obeh Nemčij in da so sovjetske poteze v Evropi in neposredni zvezi s sovjetskimi političnimi dejanji v Aziji ali kjer koli na svetu. To gledanje o medsebojni povezanosti sovjetske evropske in azijske politike jo v Washington sedaj zanesel Adenauer. — Eisenhower se še na nobeni tiskovni konferenci v letošnjem letu ni hotel izjaviti, ali bo kandidiral za predsedniškega kandidata na volitvah prihodnje leto, ko mu mine sedanja doba. Menijo, da se bo izjavil šele na rednem zasedanju republikanske stranke nekaj mesecev pred volitvami. Njegov demokrat. nasprotnik Stevenson bo kandidiral. — Na protiatomskih obrambnih vajah po vsej USA so ugotovili, da bi atomski napadi kakor so si jih zamislili na teh vajah, povzročili kljub varnostnim ukrepom, ki so jih podvzeli, 14.750.000 mrtvih, t. j. vsak deseti Amerikanec bi bil ubit. Eisenhower se je z vso vlado preselil iz Washingtona na zahod "neznano kam" in tam srečno preživel "sovražni atomski napad." Zaradi ugotovitev velikanskih "žrtve" je kongres sprejel vladno zahtevo, da naj ima Eisenhower v slučaju atomskega napada pravico sam, brez posvetovalja s kongresom, oklicati vojno stanje in podvzeti vse ukrepe glede mobilizacije in varnosti države.

FRANCIJA: Zaradi velike nesreče na mednarodnih avtomobilskih dirkah v Le Mansu, kjer je poleg vozača izgubilo življenje nad 80 gledalcev, ko je avto odletel v množico in eksplodiral, so tekme prekinili in se sedaj pripravajo, kdo je kriv nesreče. Ugotavljajo, da je bila cesta preozka, drugi pa, da ograja ni bila dovolj trdna. Menijo pa kljub težki izgubi življenj, da dirk ne kaže opustiti, ker da "veliko pomagajo k razvoju avtomobilske industrije."

BELGIJA: Belgijska poslanska zbornica je odobrila zakonski predlog, po katerem je država odpovedala vzdrževanje katoliških učnih zavodov. Debatu med pristaši predloga in nasprotniki je bila huda, prav tako je prišlo do pouličnih demonstracij in neredov za in proti. Predlog bo postal zakon, ko ga odobri še senat.

ANGLIJA: Eden je povabil Nehruja na obisk v Anglijo.

ZAH. NEMČIJA: Adenauer ne bo šel v ZSSR najmanj do septembra t. l. — Po vsej Zah. Nemčiji so 17. junija proslavili obletnico upora vzhodnih Berlinčanov proti sovjetom 1. 1953.

ITALIJA: Mednarodni olimpijski odbor je s glasovanjem odločil, da bodo prihodnje olimpijske igre 1. 1960 v Rimu. Rim je dobil 35 glasov, Losana v Šviciji pa 24. glasov. — Scelba je dal ostavko.

KITAJSKA: Radio Peking je objavil, da so komunistične oblasti odkrile "monarhistično zaroto proti vladi" in jo v kali zadušile. Več zarotnikov je bilo obsojenih na smrt. Monarhija na Kitajskem je prenehala obstojati 1. 1912.

ZSSR: Sovjetska vlada je sprejela predlog zahodnih zaveznikov, da naj se sestane velikih štirih prične 18. julija t. l. v Ženevi v Šviciji. Edini spremeni valni predlog, ki so ga postavili sovjeti, je, da se konferenca ne sme omejití samo na štiri dni razgovorov, kakor predlaga Eisenhower, pač pa naj traja tako dolgo, "kolikor bo potrebno." — Konferenca atomskih strokovnjakov iz Madžarske, Bolgarije in ZSSR traja že od konca maja v Moskvi. Sklenili so vključiti v skupno atomsko organizacijo komunističnih držav vse evropske satelite, iz Azije pa rdečo Kitajsko in severno Korejo. Sovjeti ustvarjajo tako organizacijo kot protitež Eisenhowerjevi atomski organizaciji, ki jo sestavlja pa za zahodu. — Sovjeti ka vlada je izgnala tri ameriške vojaške atašeje ameriškega veleposlanštva v Moskvi "zaradi vohunstva". Pričujejajo podoben ukrep ameriške vlade napram sovjetskemu osebju v Washingtonu.

Novice iz Slovenije

Ob proslavi desetletnice kinematografije v Jugoslaviji je Združeno filmskih proizvajalcev Jugoslavije ustanovilo stalne letne nagrade za najboljše stvaritve domače filmske umetnosti. Za najboljši umetniški film, izdelan v razdobju od 1. 1953 do 12. III. 1955, je bila podeljena nagrada podjetju Avala film za film "Nevjera". Nagrado za najboljši filmski scenarij je dobil Bojan Stupica za film Jara gospoda — Triglav film v Ljubljani, Mira Stupiceva je dobila nagrado za najboljšo žensko vlogo v filmu "Stojan Mutikaša" (Bosna film). Za najboljšo snemalsko delo pri kratometražnem filmu je pa dobil nagrado Milan Kumar za film "Barok v Ljubljani".

Poročali smo že, da je 30. III. t. l. umrl v Ljubljani dr. Fr. Windischer, biv. generalni tajnik Trgovske in obrtne zbornice v Ljubljani. Pok. dr. Windischer je bil zadnji predsednik društva Narodna galerija v Ljubljani ter ima velike zasluge za razvoj slovenske upodabljajoče umetnosti. Rodil se je 24. II. 1877 v Postojni, kjer je bil njegov oče davčni uradnik. Po končani študiji je 1. 1900 postal konceptni praktikant pri finančni direkciji v Ljubljani, naslednjega leta pa je nastopil službo pri Trgovski in obrtni zbornici, kjer je postal tajnik, nato pa generalni tajnik. Upokojen je bil leta 1931. Kot velik ljubitelj likovne umetnosti se je popolnoma posvetil delu za to umetnost leta 1929, ko je postal predsednik društva "Narodna galerija". Kot tak si je mnogo prizadeval, da je Narodna galerija leta 1933 dobila svojemu namenu primerne prostore.

ALI DOBRO GOSPODARIŠ —? Kar nekoliko preračunaj! Ali si s tistim premoženjem, ki si ga imel lani ob tem času, lahko nabaviš danes več kg sladkorja, mesa, več oblek in parov čevljev, ali si moreš kupiti večji lot na istem kraju kot lansko leto? Če to lahko storiš potem si v enem letu povečal svoje premoženje in dobro gospodaríš. Če pa za premoženje, ki si ga imel lani ob tem času, dobiš danes manj vseh teh stvari, potem si slab gospodar.

Drugi rojak — ne varaj samega sebe! Če se ti je v enem letu premoženje zmanjšalo, prepreči vsaj, da se ti to v bodoče zopet ne zgodi! Zato svoje prihranke vsaj sedaj naloži na boljše način kot lani! Mnogo pametnih, varnih in donosnih naložb se ti nudi v Argentini. Ne obojavljaj se še naprej; dobro premisli in preudari kakšne vrste naložbe se najbolj prilaga tvojim zahtevam in se nato čimprej končno veljavno odloči.

Če si pa v zadruži z izbiro, se obrni na Franceta in Janeza Kristof, Brandzen 658, Ramos Mejía, FCNDFS, kjer boš izvedel, kako svoj denar naložiš tako, da ga vedno dobiš nazaj, kadar ga potrebuješ in da ti obenem prinaša lepe obresti.

Predvsem pa: ne hrani večjih vsot denarja doma!

Pok. dr. Windischer je sam iz lastnih sredstev stalno kupoval slike, kipe, risbe in grafike ter jih daroval Narodni galeriji za spopolnitev njene zbirke. Predsednik Narodne galerije je bil vse do leta 1946, ko je bila podržavljena. Leta 1937 je bil dr. W. izvoljen za predsednika Umetno-zgodovinskega društva v Ljub., kar je ostal do leta 1949. Kot predsednik Narodne galerije je mnogo sodeloval tudi z Znanstvenim društvom za humanistične vede, kateremu je s svojim darom omogočil izdajo prvega Breznikovega Ramovševega "Slovenskega pravopisa" in "Nachtigalovih Slovenskih jezikov". Zadnjih 7 let je delal kot skromen znanstveni delavec v Zavodu za zaščito spomenikov, kjer je zbiral in ekscerpiral literaturo o slovenski likovni dejavnosti in jo beležil na listke.

Na seji sveta za socialno varstvo za mesto Ljubljano, je funkcionar tega sveta Angela Miklavčeva navajala, da je zdravstveno stanje otrok v Ljubljani šibko, ker čobijo otroci v prehrani premalo beljakovin in živalskih maščob. Zaradi tega je svet po šolah organiziral mlečne kuhinje, kjer otroci dobivajo take malice, ki vse to vsebujejo. Število mlečnih kuhinj so lani zvišali od 13 na 32, število otrok, ki njih dobivajo malico, se je pa povečalo od 2790 na 8000. V poročilu je tudi navajala, da so ljb. podjetja, ustanove in zasebniki lani na področju dela odpevali delovno razmerje v 3651 primerih in sicer 1648 moških in 2083 ženskam. Pri Biroju za posredovanje dela je pa iskalo zaposlitev 5566 moških in 10.286 žensk. Izmed teh jih je dobilo delo 4796 moških in 6140 žensk. Uradno se je pa objavilo iz staleža nezaposlenih 799 moških in 4437 žensk.

Na sestanku "Ljudske mladine Slovenije" za Maribor in okoliški okraj so se navduševali, da se bodo potrudili, da bodo v vsaki vasi ustanovili mladinsko organizacijo. V svoj zagovor, da tega že doslej niso storili, so navajali, da je "velika ovira za to klerikalizem, ki je zlasti še razširjen med kmečko mladino na Dravskem polju".

Umrl so v Ljubljani: Alojzij Horvat, žel. spovednik v p., Franc Gamerc, upok., Matija Terlep, kovaški in kolarški mojster, Fani Kras. roj. Kralj in Terezija Kunčič, roj. Sorl na Bledu, Ana Zmajše, roj. Lesjak v Zagorju ob Savi, Anton Haver, vlakovodja v p. v Kranju, Franc Peterčič iz Čirčič pri Kranju, Albina Bradaška, učiteljica v p. v Kranju, Matija Putre, upok. v Ribnici, Anton Beljak, organist in cerkvenik v Črnomlju, Jožef Štritof v Hrušiči, Viktor Jeromec v Mali vasi pri Stožici, Tone Murn, logar v Podturnu, Ana Vrhovec, roj. Knez na Viču, Amalija Golf v Cerkljah pri Kranju, Ivan Antolovič, žel. inspektor v p. v Dobovi, Franc Črepinko, poslovođa elektroobrata rudnika svinca in topolnice v Mežici in Marija šesko iz Kočevja.

PISMO IZ BRAZILIJE

FRANC PATERNSTOST UMRL

Nenadoma, in nepričakovano je izstrgala smrt v soboto 28. maja iz srede Slovencev v Braziliji enega izmed njih najboljših. Umrl je Franc Paternost, markantra, najvidnejša, najpomembnejša oseba Slovencev v S. Paulu. Z njim je umrl dober, srčno dober mož, podpornik in pomočnik vsemu dobremu. Z njim lega v grob kos zgodovine slovenskih naseljencev v Braziliji. Spodobilo se da se še enkrat s temi kratkimi vrsticami poslovi od njega, ki je vse življenje obrnil zvestobo do najvišjih načel.

Pokojni se je rodil v Danah pri Starem trgu 1. 1891. Po dovršeni osnovni šoli je študiral in dokončal klasično gimnazijo v Ljubljani, kjer so mu bili sošolci med drugimi: dr. Drobnič, dr. Stelc, dr. Stanovnik, pisatelj Vinko Gaberški, katehet Lavrič in dr. Ob izbruhu 1. svetovne vojne je bil mobiliziran k 97. tržaškemu regimentu, ki je postal poznan po tem, da je korporativno prešel na ruski fronti k Rusom. Pokojnika osebno niso poslali na fronto, temveč je bil prestavljen k primorskemu bataljonu v Pulj, v takratno glavno oporišče avstrijske cesarske vojne mornarice. Pokojnik je večkrat pripovedoval v družbi, kakšno veliko "jugoslovansko" navdušenje je bilo med moštvom, sestavljenim predvsem iz Slovencev, Hrvatov in Čehov.

Nekaj let po končani vojni je odšel v Brazilijo, kjer so se že nahajali nekateri člani očetove družine. Takoj po prihodu je prišel v notranost države Sao Paula, v kraj Rio Preto. Takratni "interior" je bil še popolnoma neraziskana dežela. S pristožno slovensko delavnostjo in sposobnostjo se je vrgel na delo kolonizacije.

S svojim svakom, znanim brazilijskim pionirjem g. Feliciano Salles Cunha,

sta ustanovila družbo "Melhoramentos RIO PRETO" ki si je nadela nalogo odpreti in kolonizirati ogromno neobljudeno ozemlje tiste zone. Ta družba sama je zgradila preko 3.000 km cest, ki so bile njena last — imela je lastna prevozna sredstva, stroje in poslopja. Lahko trdimo, da smo tudi Slovenci z njim in tistimi, ki so delo nadaljevali, kot fa-

zenderji, doprinesli svoj delež h gospodarskemu in s tem splošnemu napredku Brazilije.

Ko se je 1. 1930 začela velika gospodarska kriza, je pok. Paternost prišel v mesto s. Paulo. Prevzel je parceliranje in prodajo zemljišč. V tedanjem predmestju, imenovanem, Noinho Velho — Stari mlin, je parceliral preko 1400 km² golega ozemlja, na katerem se danes nahaja cvetoči del mesta S. Paula s preko 20.000 prebivalci. Ta del je najprej dobil svojo župnijo in svojo cerkev. To je velika in nepoplačljiva za-

Slovinci v Argentini

Buenos Aires

Velikonjev večer odložen

Obveščamo javnost, da je napovedani Velikonjev večer, ki naj bi se vršil v soboto 25. t. m. na deseto obletnico smrti tega slovenskega pisatelja, odložen na nedoločeni čas, katerega pa bomo še javili. Pač pa bo ta dan izšla spominska knjižica Slovenske kulturne akcije, katero se bo spomnila obletnice vseh žrtev revolucije, predvsem pa padlih kulturnih ustvarjalcev, pod naslovom KYRIE ELEISON. Je to 11 risb akad. slikarice Bara Remec s tekstom Tineta Debeljaka, izdano kot bibliofilsko izdanje v 300 numeriranih izvodih. Slovenska kulturna akcija, Alvarado 350 Ramos Mejía FCNDFS.

Dr. Herten umrl

Dne 27. maja t. l. je na posledicah operacije kile umrl Dr. E. C. Herten Greaven zdravnik-kirurg v Britanski bolnišnici v Buenos Airesu in lastnik mnogim Slovincem znanega otoka Hiawatha v Tigre.

Pokojnik je bil Slovecem zalo naklonjen in je rad dovolil raznim društvom izlete na njegov otok, bodisi Fantovski in Dekliški organizaciji ali pa Misijonskemu odseku, Družabni pravdi in drugim, zlasti pa pevskemu zboru Gallus, ki ga je posebno cenil in tudi prisostvoval njegovim koncertom.

Vsi, ki so ga poznali in cenili njegovo visoko razgledanost, objektivnost in dobroto, ga bodo ohranili v častnem spominu in hvaležnosti. Bog mu bodo milostljiv, njegovi družini pa izrekamo iskreno sožalje.

Lanús

Prva žetev smrti v Slovenski vasi. Pet let je čakala smrt, 21. junija je pa pokosila Antona Zajca v 75 v tem letu. Lepo na smrt pripravljen je zapustil solzno dolino in bil položen k zadnjemu počitku na pokopališče v Lomas.

Rajni je bil iz žimare pri Sođražici. Bil je dvakrat v Sev. Ameriki. Z ženo in otroci je odšel v tujino pred desetimi leti. Naj počiva v miru, prestalim naše sožalje!

sluga pokojnega Slovence, kar je v poslovnem govoru sedanji župnik zlasti poudaril. Vso zemljo za cerkev in okoli cerkve je naš pokojni rojak daroval brezplačno. Tudi lepa cerkev sv. Vincencija Pavelskega je bila zgrajena z njegovo veliko podporo in pomočjo. Zanimivo je omeniti, da je novourejenim ulicam in cestam dajal imena slovenskih rekah in rečicah. Tako so tam: Rua Drava, Rua Dravinha, Rua Sava, Rua Savinha i t. d. Njegovo delo se je sedaj usmerilo tudi v skrb za rojake, kjer jih je bilo precej. Zbral jih je skupaj in ustanovil prvo slovensko društvo v Braziliji, imenovano "Primorje". V tistem času so bili predvsem primorski Slovenci, ki so prihajali sem. Kasneje so ustanovili še novo društvo, v katerem so bili tudi Hrvatje in so ga imenovali "Jugoslovansko podporno udruženje". Imeli in nadeli so si ogromne naloge kakor: popolno bolniško zagotavljanje članov, brezplačno zdravniško pomoč, juridično pomoč pri oblasteh, sestavo izseljenškega katastra, ustanovitev slovenske šole, ustanovitev knjižnice, izdajo slov. časopisa in letnega almanaha. Društvo je tudi bilo poluaradno zastopstvo kraljevine Jugoslavije, dokler ni prišel prvi jug. konzul v Brazilijo. Deloma je društvo uspelo, vendar ko so prišle v društvo politične struje slovensko in "jugoslovansko" usmerjenih ljudi, je razpadlo.

Pokojni Paternost je osebno še naprej pomagal in vodil Slovence. Bil je dopisnik in referent Rafaelove družbe v Ljubljani in si stalno dopisoval z g. p. Kazimirjem Zakrajskom.

V dom g. Paternosta so že od nekdanj prihajali slovenski listi in knjige. Pri njem si našel lepo knjižnico v kateri ima celo vezane letnike "Ilustriranega Slovenca", dokaz kako je spoštoval slovensko domovino in besedo.

Skoro vsi sedaj izhajajoči slov. izseljenski listi so prihajali v njegov vzorni dom. Rad je počiral slov. izseljenski tisk. Ni se izgovarjal, vedno je dejal; le kar pošljite, ne pozabite računat!

Pokojni g. Franc Paternost pa še v nečem silno nadkriljuje ostale staronaseljence. V času, ko je komunistična propaganda z vso perfidnostjo in surovostjo blatila slov. protikomunistične borbe, ji ni verjel in ni nasedel. Kasneje, ko so začeli prihajati prvi slov. novonaseljenci v Brazilijo je imel za nje vedno cdprt dom in dobro besedo. Razumel jih je, ker je bil pameten, pomagal jim je, ker je bil dober, ni nasedal komunistični propagandi ker je bil res inteligent. Znano je, da je bila pri njem več mesecev cela slov. družina v popolni oskrbi brezplačno.

Pokojnik je bil res srčno dober in bo ostal nepozaben po svojih dobrih delih, nepozaben v spominu vseh, ki so ga poznali. Zaključil je svojo življensko pot častno in vzgledno! Njegova dobra dela so šla z njim in Najvišji, mu je bogat plačnik. Z molitvijo ga ohravimo v večnem spominu, njegova dobra dela si pa vzemimo za vzgled. Naj počiva v miru v svobodni brazilijski zemlji, njegovi družini pa naše iskreno sožalje! M.

NARTE VELIKONJA

Višarska polena

In se je spomnil s sladko grozo na tiste štiri dni, ko je ležal z zlomljeno nogo v svinčenem rudniku, na tiste stranske prikazni, ki jih je gledal na pol nezavesten okoli sebe, ko so od daleč padali udarci krampov ter odkopavali mrtvece. In ko so ga dvignili na nosilnico, se je onesvestil od bolne sladkosti in blaženosti, kajti sam sveti Blaž ga je položil na nosilnico, in ko se je vozil v bolnico, je videl od muk in stradanja v polzavesti na konju pred vozom svetega Martina.

"Moj patron — in njegov patron! — Oba!" se je tresel Blaž. "O, ona dva že vesta! Oba! Radi mene in njega! Da se prej nisem spomnil!"

In je zvil papir, ga znova odprl, poljubljaj, močil s solzami in ga spet poljubljaj.

"O, ti, ki mi rešiš sina!"

Še tisto popoldne je počakal Tineta. "Kaj spet hočeš?" se je otresel Tine, ki je čutil pred starcem od zadnjih dogodkov čuden strah. Kakor živ ogenj mu je bila misel na tega tajinstvenega človeka, ki mu ni nič skrivitega, ki se pojavlji zmerom, ko ga najmanj pričakuje, ki ve za njegovo težko skrivnost in ga edini svari in opominja, ki pravi, da je njegov oče in ki mu s svojo prisotnostjo grabi v živce, da mu splahuje volja in odpor, da mora napeti vse sile, ako se hoče otresti tiste zoprne grozne malo-

(21)

dušnosti, ki se ga polašča.

"Vidiš pismo od tvoje matere!" je s svetim čustvom dahnil Blaž. "Dokaz, Tine."

"Pokaž" je segel Tine proti njemu in čutil, kako mu je srce za hip zastalo od presenečenja in razburjenja.

"Ne dam ga iz rok, samo preberi ga!"

"Tega pisma ni pisala moja mati!" se je naglo zavedel in navidez zaničljivo zasmejal Tine. "Če misliš mene s tem ujeti!"

"Počakaj, beri naprej!"

In Tine je bral, in ko je prebral, je zmajal z glavo in dejal s smehom, v katerem je zverela prikrita plahost in zadrega:

"Ti si pa bil tič! Če si ti tisti Blaž, potem si bil pa tič! In si še zdaj tič! Ali misliš, da me ujameš na tiste goldinarje. Tisti goldinarji so bili pač nekaj vredni, prav škoda jih je, da so tako propadli. Zdaj so pa komaj par kovačev, Blaž! Ti vidiš spet prikazni! Ampak mene pusti s tem pri miru. In kje so tisti tvoji denarji. Meni jih še nihče ni dal. Jaz sem stari že 24 let in še čez. Če najdes res hranilno knjižico na moje ime ali pa tisto Metko, ki je pismo pisala, potem bom verjel. V tem pismu sploh ni imena moje matere. Saj ne trdim, da ti nisi imel sina Tineta, ampak radi tega ne morem biti sin vsem, ki imajo kakšnega Tineta! In odkod je pismo pisano?"

Kdaj je pisano? Komu je pisano? Ti bi rad imel koga, ki bi te redil, lisjak, kakšen si! Blaž, vprašaj svoje prikazni, kje je tvoj sin! Jaz bi ne redil rad tujih, še tako prijaznih očetov."

Tine je prepričeval bolj samega sebe nego Blaža. Hotel je najti sebi opore in razlogov proti. Prepričanja, da so njegove želje res. Da se v njem ne podere trdni sklep, da se ne vda, da ne kloni pred nezanimim glasom v duši, ki mu je brnel kakor taljen, daljen spomin. Po zadnjih besedah je odšel.

Blažu pa je omahnila roka s papirjem, kakor da mu je kdo prezel kite.

"Ali sem te kdaj kaj prosil? Ali ti srce nič ne pravi?" je obupno kričnil za njim. Bil mu je, kakor da se je vse sesulo v njem. "Nikoli ne maram tvojega daru!"

In ko je zvečer sedel v svoji bajti pri skledi nezabljenega koruznega močnika, je govoril sam pri sebi:

"Ves ta križev pot! Zahvaljen zanj, samo, da vem, kje mi je začetek, kje je obsodba. Veroniko poččem, ki ima potni prt!"

In se je poganjal po blatnih kolovozih Slovenskih gor. Nikoli še ni bil v tem kraju. Zavil je bil že tam nekje za malo vasjo proti skednju, da bi legel, ko se mu je zakadila jata psov naproti.

"Čudna žival, samo do poti gre in dalje ne," je dejal, "samo to varuje, kar mu je gospodar izročil."

Truden in izmučen je bil prišel od Sv. Jurija ob Pesnici do Sv. Jurija, v Slovenskih Goricah. Blaten, spoten, razmr-

šen in na pol živ od napora, s suhim ustnicami in porumenel od stradanja. Čez teden je bil obiskal vse druge Svete Jurije na Kranjskem in Štajerskem. Lezel je bil k Sv. Juriju pod Kumom in k Sv. Juriju pod Taborom, k Sv. Juriju pri Grosupljem in onemu ob Južni železnici. Zaman. Nihče mu ni vedel povedati, kje je Križnarjeva Metka. Ali je umrla? Ali je poročena? V Novem mestu je bil izvedel, da se je ona Metka za rumeno bluzo, ki je z Marto služila skupaj, pisala Križnar. Našel je njen primek v krstni knjigi kot otro njegovega sina. In star hlapec se je še spominjal, da je šla od tam z neko gospodo k Sv. Juriju. In da ne ve, h kateremu. Ko jih je pa toliko na Slovenskem!

"Ali se je res spominjate? Prav dobro?" je trepetal Blaž, kakor da mu gre za življenje.

"Seveda se, ko so jo oči bolele!" je pljunil stari hlapec.

In tega se je spominjala tudi gospodinja.

"Rajnka mati so ji svetovali kamilčni čaj za spiranje."

Z muko in vsem naporom so mu zvečer vozniki in hlapi po dolgem ugibanju in razgovoru napisali na listek slovenske kraje s svetim Jurijem patronom. In širokoličen mešetar se je na ves glas veril, da so vsi.

Ko so mu dali list, je vzdihnil:

"Naj bo ta križ, ki ga jemljem na rame, za pokoro za moj greh. Samo da jo dobim, Veroniko! Samo da jo dobim, ki je njej podala potni prt ob zadnji uri."

Tako je preromal Kranjsko in Štajersko po imeniku, ki ga je imel na listku. Nikjer niso poznali Metke Križnar, ki je pred toliko in toliko leti služila v Novem mestu.

"Zakaj jo iščete?"

"Ali je sestra?"

"Ali je v sorodu?"

In je povsod ponavljal:

"Za važno pričo, za pričo, človek moj. In če povem, ne boste verjeli!"

Pod Grosupljem so ga bili prijeli orožniki. Poprosil je bil kralha, ker mu je brašno pohajalo, izpustili so ga, ko jim je povedal vse svoje bolečine.

"Zdaj bi rad, da bi te redil sin, kaj ne?" se je krohotal od srca debeli mesar v Grosupljem, ko so mu povedali stvar. "Pa le prespi se in tu imaš kovača za pot."

"Prav tako je dejal sin!" je pomislil Blaž.

"Pa zakaj rajši ne greš po kapital?" se je vteknil vmes drug pivce. "Saj boš na svoji poti zabil dva taka kapitala in čez!"

"Če je naložen po petnajst, je že denar!" so se krohotali drugi.

"Vse to za pokoro!" je vzdihoval Blaž ter že zgodaj zjutraj šel k Svetemu Juriju.

Tam niso poznali Veronike.

"Pri nas sploh ni Veronike!"

"Ali sem dejal Veronika?" se je ustrašil.

"Da, Veronika!"

"Ne Veronika, Metka Križnar!"

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

Nova Domovina
"La nueva Patria"
Casilla de Correo 8

SLOVENC I P O S V E T U

U. S. A.

V cerkvi sv. Vida v Clevelandu je bila 8. maja pontifikalna maša za "molčečo" Cerkev v Sloveniji. Imel jo je prevz. škof dr. Rožman, pridigala sta pa: v angleščini Msgr. John Oman in v slovenščini Msgr. Matija Škerbec.

Glasbena Matica je na aprilskem koncertu v Clevelandu izvajala v prvem delu slovenske narodne pesmi, v drugem delu pa odlomek iz opere "Lacia de Lammemoore", kvartet iz opere "Rigoletto" in finale Sattnerjeve kantate "V pepelnici noči". Budanova je na koncertu odpela Straussov valček "Ob lepi modri Donavi", Safredova pa arijo "Čista deva" iz Bellinijeve "Norme".

Na kulturnem večeru SKASA v Clevelandu je imel Msgr. Škerbec predava-

nje o pojmu katoliške literature. Zaradi obsežnosti tvarine je bilo predavanje razčeljeno na dva večera. Predavatelj je podal zgodovinski razvoj literature od renesanse preko liberalizma do kulturnega boljševiszma.

O pomenu 3. maja za Slovence je v Slovenski pisarni v Clevelandu govoril ing. J. Sodja.

Frank Mervar, lastnik čistilnice oblek v Clevelandu, se je moral podati v bolnišnico na operacijo, ki jo je srečno preстал. G. Mervar je slovenskim begunčem v taborišču v Senigalliji v Italiji znan po svojem obisku temu taborišču.

Verniki slovenske župnije sv. Vida so svojemu župniku Rev. Louisu Bazniku za dvajsetletnico njegovega mašništva priredili v cerkveni dvorani te župnije velik banket.

ZVIŠANJE IZDATKOV ZA POLICIJO V TITOVINI

Proračun Titovega notranjega ministrstva dosega izredno višino treh milijard 496 milijonov in 610.000 dinarjev ter je za 78.160.000 večji kot je bil lani. Ob tej priliki je sekretar za notranje zadeve Svetislav Stefanovič utemeljeval to izredno zvišanje izdatkov za policijo s potrebo po zboljšanju policijskega aparata, kajti "čeprav so reakcija" je nadaljeval svoja izvajanja Stefanovič "in informbirojski elementi politično popolnoma zatrti in ne predstavljajo nobene politične moči ter nevarnosti, izvajajo vendarle posamezni reakcionarji iz bivših meščanskih strank, informbirojevci in razni drugi sovražni elementi od časa do časa na razne načine sovražno agitacijo in propagando". Povedal je tudi, da so v letu 1954 zaradi informbirojske delavnosti poslali 28 ljudi "na bivanje v določeni kraj", 109 pa jih je bilo obsojenih pred sodiščem. V nadaljnjih izvajanjih je Stefanovič hvalil delo "organov za notranje zadeve", t. j. oznoვეc. Povdarjal je, da so dosegli "velike uspehe", kajti od leta 1949 pa do 24. dec. 1954 "je bilo poslanih na bivanje v določeni kraju 11.639 ljudi". Od teh je bilo do 24.XII.54 izpuščenih 11.356, v konfinaciji pa je ostalo še 283 ljudi. Od izpuščenih jih je bilo "samo 98 ponovno poslanih na bivanje v določeni kraju". To dejstvo daje Stefanoviču priliko, da se v svojem cinizmu povzgne do trditve, da se iz tega vidi, "da so ukrepi za prevzgojo dosegli svoj namen. To je obenem znamenje, da se v naši državi uporablja človeška in demokratična politika prevzganja in

možnost, da se kaznovani vrnejo v družko kot koristni člani." Priznal je tudi, da imajo poleg 283 informbirojevcev, "ki so na družbenokoristnem delu", še 1.863 pred sodiščem obsojenih. Organi za notranje zadeve so imeli v 9 mesecih 1954 40.934 * preizkav proti 54.927 osumljenecv. Največ kazenskih dejanj je bilo proti družbeni in zasebni lastnini, ki jih je bilo v tem času 22.124 (54% vseh kriminalnih dejanj). Slede kazniva dejanja proti življenju (4.955 — 12%), proti narodnem ugospodarstvu 4.793 — 11%, proti službeni dolžnosti 3.265 — 8%. Kazniva dejanja v gospodarstvu so porastila za polnih 15%. Stefanovič je v proračunski debati tudi poročal, da je bilo leta 1954 v Jugoslaviji 289.739 inozemcev. Med temi je bilo 145.924 turistov, 118.420 pa zasebnih obiskovalcev. Čez državo je potovalo 70.195 potnikov. Iz Jugoslavije se je leta 1954 izselilo 3.053 oseb.

ESLO
Capital
Suc. 17
LIDRE

Redacción y Administración:
Victor Martínez 50, Buenos Aires,
Argentina

CORREO ARGENTINO Central B	FRANQUEO PAGADO Concesión N° 5775
	TARIFA REDUCIDA Concesión N° 3824

Registro Nacional de la Propiedad Intelctual N° 451275

Marsikdo še ne ve ...

...da velikemu številu živali razni deli tripla nanovo zrasedo, če jih izgube. Tako n. pr. kuščarju odbita noga v poletnih mesecih zrasede že v 2 mesecih, pozimi pa v treh.
...da tudi človeško telo proizvaža elektriko. Znanstvenikom se je posrečilo, da so z električno silo človeškega telesa prižgali posebno 5 kw. električno žarnico.

Gospodarska pisarna opozarja rojake, ki imajo lote v občinah Moreno in Moron, da reevaluacija za te občine premeha dne 30. VI. t. l. in verjetno ne bo podaljšana. Gospodarska pisarna sprejema ureditvevaluacije do 28. VI. t. l. na Alvarado 350 v Ramos Mejia.

SLOVENSKI TISK V ARGENTINI

Duhovno življenje. Julij 1955. Vsebina: Evharistija — vez edinosti (Dr. Al. Šuštar); Izpoved vere (Ljubka Šorli); Beseda brez ljubezni (Dr. Ignacij Lenček); Drevored (Vladimir Kos); Kanon ali pravilo maše (Jože Vovk); Un poco de polvo en la mano de Dios (José Juck); Glad, ruševine in begunci (Gregor Hribar); Nova in srebrna maša († Dr. Al. Odar); Kraljici izseljencev (Gregor Mali); "Zakaj jim govoriš v prilikah" (Dr. Mirko Gogala); Švedska (Dr. Stanko Mikolič); Izpoved razočaranega komunista; Tvoja tovarišija (Dr.

Ivan Ahčin); Usodna preobleka (E. Wiliam); Dekle, ki h... biti čista; Kaj pa doma; Po svetu; Med izseljenci. Zaradi nepredvidenih tehničnih ovir julijska številka "Božjih stezie" ni mogla iziti. Zato bo avgustova številka v dvojnem obsegu.

Družabna pravda. Stev. 90. Vsebina: Našim mučencem; Dr. Ivan Ahčin: Sociologia I (Maria José Garcia Morato); Vzgoja k demokraciji (Dr. Ivan Ahčin); Delavske strokovne organizacije v satelitskih državah (F. D.); Horace Plunkett (D.S.A.M.); Belgijski župan pomena florentinskega župana; Delež žene v kulturnem ustvarjanju (Danica Petriček); Iz domovine; Po svetu; Iz domačega in tujega tiska; Iz gibanja; Odmevi naših naporov.

OSEBNE NOVICE

Srebrno poroko sta praznovala te dni g. Ivan Ašič in njegova žena gospa Alojzija. Čestitamo!

† Jerin Marija. V Ciudadeli je odšla 21.VI.1955 k Bogu po plačilo ga Marija Jerin, roj. Slapar. Rjaki so jo v lepem številu spremili k zadnjemu počitku dne 23.VI.1955 na pokopališče v San Justo. Med nami žalujejo zanjo hčere Francka, Nežka in Helena, zeta Anton Vesel in Lučovik Pikec ter vnukinja Nežka, katerim izrekamo iskreno sožalje, pokojni-

CERKVENI OGLASNIK

Sv. maša za pok. Vladimirja Vauhnička bo v salezijanski kapeli na Belgrano dne 10. julija ob 10.15 uri dopoldne.

Naročajte in širite Svobodno Slovenijo

Vsem prijateljem in znancem sporočamo žalostno novico, da je umrla v torek 21. junija 1955 o polnoči v Ciudadeli naša ljubljena mama, stara mama, sestra in tašča

gospa MARIJA JERIN, roj. SLAPAR

K zadnjemu počitku smo jo položili dne 23. junija ob deseti uri dopoldne na pokopališču v San Justo.

Žalujoč!

Francka, Nežka, por. Vesel in Helena, por. Pikec, hčere; Vesel Anton in Pikec Ludvik, zeta, vnukinja Nežka ter ostalo sorodstvo.
Buenos Aires - USA - Kanada - 23. junija 1955.

Cadete para oficina

SE NECESITA
PARA INDUSTRIA
EN LA CAPITAL

Informes en esta Administración

PRODAM

dobro upeljno
ŠPECIJSKO TRGOVINO
na Primeri Junti, Mercado del Progreso - Puesto 6 in 7.
Interesenti naj se oglase na trgu v popoldanskih urah.

PAKETE ZA EVROPO

vsake vrste, kakor tudi zdravila, najbolje in najceneje pošilja

Zdenka Kalečak

Monte 2049 - dvorišče - Bs. Aires dnevno od 15.-19. ure, ob sobotah od 9.-12. ure
Pismena naročila, kakor tudi denar pošiljajte po giro postal ali z bančnim čekom na
ZDENKA KALEČAK — Casilla de Correo 340 — Buenos Aires
Vsi paketi so zavarovani. Paketi prispeljo v roku 20 dni.
Zahtevajte cenik!

"CASA BOYU" — urarna in zlatarna

OLAZABAL 2336
Tel. 76 - 9160

pol kvadre od Cabilda 2300

Za dobro naložbo denarja Vam priporočamo dober nakup: Moške zapestne ure Election 1.175.— pesov, Olma avtomatična, vodotesna po nespremenjeni ceni 1.250.—; Unver 17 rub. extra 825.—; Hidalgo, Pacar, Record, Silvana in druge s 17 rubini od 375.— pesov naprej.
Damske zap. ure, najnovejši švicarski modeli 17 dub. 395.—
Električne in običajne budilke.
Zapestnice v 18 krt masivnem zlatu 220.—
Uhančki za novorojenčke, sistem TIK 42.—
PREDELAVA STAREGA NAKITA — POPRAVILO UR
Naše stranke, ki so med tednom zaposlene, lahko pridejo tudi v soboto popoldne. Prijavijo se lahko telefonsko.

LOUIS DE WOHL

(11)

Zemlja je ostala za nami

"Danes je prvi dan našega potovanja," je nadaljeval. "Lahko se še vrnemo. Saj Argo ni nobena raketa. Tem ni mogoče spremeniti smeri. Argo lahko vodim. Toda, ali sem za to upravičen? Da o moralni odgovornosti niti ne govorim. Načrti in priprave za to velikansko ekspedicijo se tekli nekaj let. Priprava je veljala vašega očeta težke milijone. Proti temu lahko ugovarjate, da mu je vsekakor gotovo ljubše, imeti svojo hčerko na varnem. Saj se ekspedicija lahko kasneje obnovi. Toda, proti temu nastopajo ovire čisto druge narave. — Politične ovire, ali vsaj možnosti takih ovir. Vedno pa je najvažnejše pri takih podvigih, da vlada med vsemi udeleženci popolna enotnost, sicer podjetje ne uspe. In četudi niste aktiven soudeleženeec in nimate nobene naloge na tej ladji, ste vendar tudi človek. Zato veljate prav toliko, kakor Mr. Cary ali jaz."

"Zelo dobrotorni ste, Mr. Brandeis," je dejala Maksina. "Dokazujete, da imate dobroto pravega električnega računskega stroja."

"Stroji so," je odvrnil Brandeis popolnoma mirno, "po svoji naravi amoralni. Naš problem pa je moralen."

"Našeli ste vse razloge za in proti," je dejala Maksina, "samo tistega ne, ki je odločilen. Dotaknili se niste vzroka, zakaj sem pravzaprav sedaj tu v tej ladji."

Brandeis jo je ostro pogledal. "Morda sem vam vendarle delal krivico. Vi mislite na — Caryja?"

"Čeprav niti sama tega dobro ne morem razumeti," je pojasnjevala Maksina z mirnim dostojanstvom, ki ni zgrešilo učinka na Brandeisa, "je vendarle res samo to, da sem pač hotela biti pravtani, kot je Chris. To je vse. Zelo hvaležna sem vam, da ste mi pojasnili učinek kozmičnih žarkov. Sedaj, razumem,

zakaj mi je bilo preje tako strašno pri srcu. Ko se človek tega zaveda, mu takoj precéj otleže. Niti govora ni, da bi se vrnili sedaj na zemljo."

Morda pa tčti v njej le kočček C. B. jeve narave, si je mislil Brandeis. "Dobro, prav dobro si premislite vso stvar," jo je opozoril glasno.

"Nimam kaj premišljevati," je odločno zaključila.

Brandeis se je smehljaj. Hotel ji je še nekaj razlagati, a ni več u'egnili. Iz pilotske kabine je zadel pretresljiv vzklik:

"Brandeis! Pridite — hitro, hitro!"

V

Brandeis je planil, odrinil vrata in bil z enim skokom pri Chrisu. "Svetloba ali senco?" je vprašal brez sape.

"Senca. Na polju številka enajst in se giblje proti polju številka devet s hitrostjo dve. Sedaj, da prav sedaj je dosegla mejo devetega, polja. Ali jo vidite?"

"Vidim," je odsekano pritrdil Brandeis. "Umaknite se, Cary. Dajte, da bom to izpeljal jaz — če se sploh da izpeljati." Medtem ko je Brandeisova levica počivala na krmilu, je desnica z blazno naglico pisala vrste števil. "Privržite deklet!" je bevsknil brezobzirno. "Spremeniti bom moral smer — in tudi hitrost poleta. Sicer nas čez pol ure ne bo več. Črni bolid nas hoče požreiti!"

Chris je bil že pri vratih.

Brandeis prej ni zaprl vrat za seboj in zato je Maksina razumela njegove zadnje besede. Donele so ji po ušesih kakor krik groze iz pravljice. "Črni bolid nas hoče požreiti! "Za božjo voljo, kdo je to? Bolid? Zverina v vseмирskem prostoru?"

"Bodi brez skrbi!" ji je rekel Chris in jo že pahnil v naslonjalo. "Občutila boš sicer sunek, toda ta še zdaleka ne

bo tako hud, kakor je bil pri odletu."

Pripel je zopet čudno odejo čez njo. "Kaj je, kaj je pravzaprav bolid?" je vprašala in se trudila, da bi ostala mirna.

"Grd neotesane, brezobzirnež ali meteorit, saj ga tudi tako lahko imenuješ. Samo ta je mallec prevelik za nas. Tisti, ki so preje trkali s svojimi "cink" na naš oklep, so bili njegovi manjši bratci. Morda veliki kot grah, oreh, ali kvečjemu človeška gla.a. Tale pa je precej večji. In ker se sam od sebe nihče od te bratovščine noče nam izogniti, se mu bomo morali umakniti mi, da ne trčimo skupaj. — Tako. Ti si sedaj na varnem."

Hitro je stekel v pilotsko kabino.

"Hitro! je zaklical Brandeis. "Privržite me! Pokrijte me z odejo. Jaz sam nimam nobene roke proste."

Medtem ko je Chris privezoval Brandeisa, je bežno pogledal v televizijsko ckenca. Sveti Bog! Nevarni bolid — še vedno le temna senca — je zakrival že celo skupino zvezd.

"Hitreje, prosim," je prigajal Brandeis. "Je že dobro. Še vi hitro pod odejo, Cary!" Še vedno je Brandeis govornil mirno. Medtem ko je Chris privezal samega sebe, je čul, kako Brandeis na tihem požvižgava. "Dobro se drži, še zabavo mu je ta ples," si je mislil Chris. "Pozor!" se je oglasil Brandeis. Zadelo je enakomerno brnenje in istočasno je čutil Chr's, kako pōd sili proti njemu. Ne, pa ni bil to samo pod. Zdela se mu je, da pritišča nanj ne samo od tal, ampak tudi z leve.

Senca v televizijskem oknu je ves čas naraščala. Zakrivala je že velik kos neba. Zdela se mu je, da je med ladjo Argo in cijem, proti kateremu leti, črna nogometna žoga, ki se je kaj naglo naphovala.

Chris je napremčno strmel v televizijsko okenca. Klub spremembi smeri se je bolid bližal. Prilhal je bliže in bliže, vse črn in najbrž iz snovi, ki je vpi-

ala sončne žarke. Bil je temna zvezda. kakršnih je menda dokaj med zemljo in Marsom.

Rad bi vprašal Brandeisa, kako velika je ta meteorit — saj je morča imel v premeru sto metrov — prav tako pa je bil lahko celo desekrat ali stokrat večji. A ni si upal. Brandeis je imel polnoke dela, medtem ko je reševal Argo.

Končno pa je bilo čisto vseeno, kako velika je bila ta črna zverina. Samo da ne bi trčili z njo skupaj.

"Sveti Krištof!" si je mislil, "pomagaj nam!"

Pritisk "od spodaj in od leve" se je še povečal. Kar želodec mu je premaknil in menda možgane tudi. Kako more le š Brandeis računati ob teh občutkih. Najbž se je zmotil. In Argo drvi sedaj proti črnemu bolidu, prav tako kakor bolid proti njej. Dva nebesna brzovlaka, ki bosta zdaj zdaj treščila z vsoto svoje hitrosti drug v drugega.

Bolid je zakrival sedaj že tretjino v okencu vidnega neba. Skoraj vidno se je večal, midj Bog, saj pokriva že skoraj polovico okenca.

Gotovo je imel neprimerno večjo hitrost kot Argo.

Zdela se je, da je Argo nagnjena po strani — to se pravi — ob pogledu za televizijsko okenca in senco v njem je stala postrani. Kaj bo, če je bolid morla tudi iz celestija? Ali ga je morda saj malenkost na njem? Potem vse narave v ladji ne bodo mogle pomagati n brezposojno jih bo pritegnil nase. Toda — kaj bi si trafil glavo! Saj je bil Chris le pilot, ne pa fizik in zvezdoslovec. Brandeis je bil glava, on je bil le njegova desna roka.

Brandeis je zopet podzavestno požvižgaval, njegove oči so žarele izredno svetlo kakor oči divje zveri v nočnem gozdu.

Bolid pa je še naraščal. Njegova velkanska temna senca je že prikrivala vse nebo pred njima. Konec ni bil samo viden. bil je že tik pred njima. Tedaj je ugotovil Brandeis, da se je na

zgornjem robu črne sence zasvetila nova svetla točka — zvezda. Nato se je prikazala druga, nato tretja, kmalu zatem jih je svetilo že dokaj.

"No, končno!" je dejal Brandeis. "Končno! Pa smo ga ugnali, Cary, fant moj! Ugnala sva ga! Kar čez njegovo plešo se bova zapeljala..."

Zdela se je, da si je bolid nadel zvezdat venec, ki je hitro naraščal v krono. Postajala je vedno večja, črna glava pa, ki je to krono nosila, se je potapljala v globino.

"Res, kar čez njegovo glavo jo homo smuknili," je ponovil Chris. "Kaj tako lepega pa še nikdar nisem videl. Glejte, ali se vam ne zdi, da črnhu visi krona postrani? Pijan je. Prav gotovo je pijan, Brandeis."

Chris je kar poskakoval od veselja.

"In nad trideset kilometrov v premeru je imel," je razlagal Brandeis. "Sedaj pa stran s temi odejami! Ali ne bi bilo prav, da pogledate, kaj počenja dekla, Cary. Pospešek sam na sebi sicer ni bil hud, toda..."

Medtem so se že odprla vrata in vstopila je Maksina.

Nosila je pladenj. "Našla sem kuhinjo in skuhala malo kave," je dejala. "Da, kanila sem vanjo tudi nekaj kapljic konjaka, mislim, da je bila to čisto dobra ideja?"

Možakarja sta se spogledala.

"Jaz še nikdar nisem imel tako dobre miss Armitage," je dejal Brandeis. Chrisu so žarele oči.

** *

Stalna nevarnost pred bolidi je povzročila, da je moral vedno ečen izmed moških biti v pilotski kabini. Samo po sebi to sicer ne bi bilo potrebno, zakaj Argo je imela tudi avtomatičnega pilota kakor običajna veletala. Toda bolidi so prihajali z vseh strani neba z neznanskimi hitrostmi. Zavarovalni ukrepi, ki naj bi Argo rešili pred njimi, pa so zahtevali določen čas. (Nadaljevanje v prihodnji številki)